

Viešoji konsultacija dėl lytiškumo ugdymo stiprinimo Lietuvoje

2020 m. rugsėjo mėn., Vilnius

KONTEKSTAS	<p>Lytiškumas yra labai plati ir dažnai neteisingai suprantama sąvoka. Suinteresuotos šalys, kurios rūpinasi jaunų žmonių visapusišku lytiškumo ugdymu mokyklose ir už jos ribų, ir tos, kurios tokio švietimo nepalaiko, dažnai siekia panašių rezultatų. Mes, kaip suaugusieji, norime, kad, mūsų vaikai (nesvarbu, ar tai mūsų pačių vaikai, ar visuomenės vaikai) augtų saugioje, puoselėjančioje aplinkoje, ir užaugtų subrendusiais, atsakingais asmenimis, turinčiais žinių ir įgūdžių priimti sveikus sprendimus. Įvairiose kultūrose jaunimas nuolat turi patirti bendraamžių spaudimą, visuomenės ir tėvų lūkesčius, išraiškingus įvaizdžius žiniasklaidoje, be to, paauglystėje išgyventi fizinius ir hormoninius pokyčius, kurie jaunuoliui gali sukelti daug sumaišties ir netikrumo. Pagrindinis lytiškumo ugdymo tikslas yra paruošti jaunimą, turintį žinių, įgūdžių ir išteklių, būti pasirengus priimti tinkamus sprendimus, užtikrinančius sveikatą ir apsaugą. Šio projekto tikslas yra užpildyti esamos lytiškumo programos spragas, siekiant užtikrinti kuo didesnę jaunų žmonių prieigą prie reikalingo lytiškumo ugdymo. Pagal Lietuvos moksleivių sąjungos tyrimą, didžiajai daliai moksleivių yra svarbu gauti informaciją lytiškumo klausimais. (2) Tik 16% moksleivių vertina lytiškumo ugdymą savo mokykloje gerai ar labai gerai. (2). Labai aišku, kad Lietuvoje trūksta lytiškumo ugdymo ir jis yra labai reikalingas jaunimui.</p>
KONSULTACIJOS TIKSLAS	<p>Šis tyrimas atskleidė viešosios konsultacijos poreikį. Kadangi problema yra kompleksinė, galima taikyti kelis metodus siekiant sužinoti suinteresuotų šalių nuomones skirtingais klausimais ir organizuoti konsultacijų ciklą. Viešosios konsultacijos ciklo tikslas – pusiau struktūruoti interviu su ekspertais ir fokus grupė su jaunimo darbuotojais. Viešosios konsultacijos tikslas yra išgirsti ekspertų ir jaunimo darbuotojų nuomonę dėl praktinio gido sukūrimo ir išbandymo atvirajame jaunimo centre. Fokus grupės su jaunimo darbuotojais tikslas yra išsiaiškinti jų lytiškumo ugdymo poreikius. Interviu ciklas yra atliekamas su ugdymo, sveikatos ir jaunimo srities ekspertais iš NVO, viešojo sektoriaus bei mokslininkais.</p>
VIEŠOSIOS POLITIKOS PRIORITETAS	<p>Lytiškumo ugdymas atspindi ir Vyriausybės prioritetuose darbuose: 1.4.1. Darbas. Gyventojų sveikos gyvensenos ugdymo sistemos keitimas, orientuojantis į sveikatinimą „nuo darželio“ 1.2.6. Darbas. Smurto prevencijos bei kompleksinės pagalbos smurtą patyrusiems asmenims ir smurtautojams plėtra 2.2.2. Darbas. Neformaliojo švietimo plėtra, didinant jo įvairovę, prieinamumą ir gerinant kokybę</p>
KONSULTACIJOS DALYVIAI	<p>Sveikatos / medicinos įstaigos / ekspertai:</p> <ul style="list-style-type: none">• Vilniaus visuomenės sveikatos biuras• Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras• Lietuvos medicinos studentų asociacija• Demetra: ŽIV ir AIDS paveiktų moterų bei jų artimųjų asociacija• Antakalnio poliklinikos jaunimo kabinetas• LSMU Akušerijos ir ginekologijos klinikos būrelis• Lietuvos akušerių ir ginekologų draugija

NVO:

- Įvairovės ir edukacijos namai
- Universiteto LGBT+ grupė
- Lietuvos žmogaus teisių centras
- Lygių galimybių ir plėtros centras
- Šeimos planavimo ir seksualinės sveikatos asociacija
- Moterų informacijos centras (MIC)
- Jaunimo linija
- Mano vaisingumas yra svarbus
- LGL – Nacionalinė LGBT teisių organizacija
- Tolerantiško jaunimo asociacija
- In Corpore

Jaunimo organizacijos / atvirieji jaunimo centrai ir erdvės:

- Lietuvos jaunimo organizacijų taryba
- Savivaldybių jaunimo organizacijų taryba
- Lietuvos mokinių sąjunga
- Vilnius Social Club
- Lietuvos jaunimo darbuotojų asociacija
- Vilniaus Atviras jaunimo centras 'MES'
- Tauragės Atviras jaunimo erdvė
- Gargždų Atviras jaunimo centras
- Rokiškės Atviras jaunimo centras
- Biržų Atviras jaunimo centras

Mokslininkai, viešasis sektorius:

- Vaida Tretjakova, mokslininkė: demografija (reprodukcinė sveikata, gimstamumas), šeimos sociologija, lyčių studijos.
- Vilniaus miesto savivaldybė
- Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba

KONSULTACIJOS
METODAS

Viešajai konsultacijai atlikti buvo nuspręsta taikyti du skirtingus metodus: pusiau struktūruotas interviu ciklas ir fokus grupė.

KONSULTACIJOS
REZULTATAI

Fokus grupės rezultatai:

Visi fokus grupės dalyviai pritaria, kad lytiškumo ugdymas yra labai svarbi ir aktuali tema bei laukia lytiškumo ugdymo praktinio gido. Dalyvių lytiškumo ugdymo poreikiai – temos apie kurias reikėtų kalbėti daugiau:

- Žmogaus anatomija: sąsves pažinimas, lytiniu keliu plintančios infekcijos, tinkama informacija pagal jaunimo amžių.
- Komunikacija su tėvais: ribos ir atsakomybės kalbant su tėvais (kaip kalbėti sunkiomis temomis, kaip valdyti tėvų baimes.)
- Teisinė bazė: prievarta prieš jaunos žmonės, išnaudojimas, jaunimo teisės, jaunimo konfidencialumo klausimai konsultuojantis su gydytojais ir kt. asmenimis.
- LGBTQ+ temos: tolerantiškos pozicijos atvirajame jaunimo centre palaikymas, naudojant lyties atžvilgiu neutralią kalbą ir įvardžius (angl. Pronouns) vartojimą, LGBTQ+ santykius.

- Sunkios diskusijos su jaunimu: kaip kalbėtis etiškai ir teisingai apie sudėtingas temas, pvz., pornografiją, abortus ir pan.

Kitos apžvalgos iš diskusijos:

- Jaunimo darbuotojams yra reikalingas praktinis gidas, kuris palengvintų jų darbą kalbantis lytiškumo ugdymo temomis. Taip pat būtų naudinga turėti mokymus.
- Lytiškumo temos nėra visapusiškai aptariamoms mokyklose, retai apie tai diskutuojama namuose, tačiau jaunimui kalbėtis norisi, todėl dažniausiai tai tenka daryti atvirųjų jaunimo centrų ar erdvių, su jaunimu dirbančių organizacijų darbuotojams.
- Visuomenės sveikatos specialistai galėtų bendradarbiauti su jaunimo darbuotojais lytiškumo ugdymo temomis, bet jiems irgi trūksta metodinės medžiagos ir žinių.
- Taip pat praverstų „jaunimui draugiškų“ gydytojų sąrašas, kadangi kai kurie sveikatos apsaugos darbuotojai stigmatizuoja jaunimą, ir šios patirtys jauniems žmonėms gali tapti traumuojančiomis.

Visi rezultatai buvo naudojami rengiant lytiškumo ugdymo praktinį gidą. Praktinis gidas apima įvairias lytiškumo ugdymo temas pavyzdžiui, brendimas, lytiniu keliu plintančios infekcijos, ŽIV/AIDS, kitos infekcijos, nėštumo prevencija, santykiai, komunikacija, sprendimų priėmimas, sutikimas, lytis, seksualumas ir komunikacija su tėvais.

TOLIMESNI ŽINGSNIAI

Praktinis gidas bus pristatytas jaunimo reikalų departamento darbo su jaunimu Forume bei bus išsiūstas visiems Atviriems jaunimo centrams ir erdvėmis ir viešinams jaunimo reikalų departamento svetainėje.

KONSULTACIJOS VERTINIMAS

Viešosios konsultacijos metu išpildyti visi jos plane numatyti įgyvendinimo rodikliai:

- Atliktas interviu ciklas su 30 ekspertų.
- 9 dalyviai dalyvavo fokus grupėje.
- Praktini gido apimtis 100 puslapių pabaigtas.

ASMUO KONTAKTAMS

Nika Norvila | „Kurk Lietuvai“ projektų vadovė | nika.norvilaite@kurkl.lt

2a. Tikslo ir uždavinių forma

Nagrinėjama viešosios politikos problema	<p>1.4.1. Darbas. Gyventojų sveikos gyvensenos ugdymo sistemos keitimas, orientuojantis į sveikatinimą „nuo darželio“ 1.2.6. Darbas. Smurto prevencijos bei kompleksinės pagalbos smurtą patyrusiems asmenims ir smurtautojams plėtra 2.2.2. Darbas. Neformaliojo švietimo plėtra, didinant jo įvairovę, prieinamumą ir gerinant kokybę</p>
Konsultacijos tikslas	<ul style="list-style-type: none">• Išsiaiškinti, kokie yra Lietuvos rodikliai, susiję su lytiškumo ugdymu bei suprasti, kokie yra jaunimo darbuotojų poreikiai dirbant su lytiškumo ugdymu atviruosiuose jaunimo centruose ir erdvėse.• Išsiaiškinti Lietuvos ekspertų nuomonę kokie yra esminiai lytiškumo ugdymo program trūkumai Lietuvoje bei kaip galima tai stiprinti.• Išsiaiškinti jaunimo darbuotojų poreikius susijusius su lytiškumo ugdymo praktiniu gidu – kokios formos informacija bei temos būtų aktualiausias.
Konsultacijos uždaviniai	<ul style="list-style-type: none">• Vykdyti interviu ciklą su sveikatos, švietimo, ir lytiškumo ekspertais tam, kad būtų išgirsta kas (ne)veikia Lietuvoje, kokie jų pasiūlymai lytiškumo ugdymo stiprinimui.• Suorganizuoti fokus grupę su jaunimo darbuotojais, išgirsti jų poreikius ir pasiūlymus apie tai, kaip ir kur reiktų gilinti jų pačių žinias lytiškumo srityje, kad jie jaustųsi galintys išpildyti jaunimo lytiškumo ugdymo poreikius.• Supažindinti suiteresuotąsias šalis: poliklinikas, sveikatos įstaigas bei NVO su egzistuojančiomis paslaugomis ir išsiaiškinti kaip galima plėtoti jų veiklą siekiant užtikrinti visapusišką lytiškumo ugdymą Lietuvoje.
Kaip rezultatai bus panaudojami?	<p>Viešosios konsultacijos rezultatai bus panaudojami rengiant lytiškumo ugdymo praktinį gidą jaunimo darbuotojams.</p>

3a. Tikslinių grupių sąrašo forma

Nr.	Atstovaujama visuomenės dalis	Tikslinė grupė / organizacija
1	Sveikatos / medicinos įstaigos / ekspertai	<ul style="list-style-type: none">• Vilniaus visuomenės sveikatos biuras• Užkrečiamųjų ligų ir AIDS centras• Lietuvos medicinos studentų asociacija• Demetra: ŽIV ir AIDS paveiktų moterų bei jų artimųjų asociacija• Antakalnio poliklinikos jaunimo kabinetas• LSMU Akušerijos ir ginekologijos klinikos būrelis• Lietuvos akušerių ir ginekologų draugija
2	NVO	<ul style="list-style-type: none">• Įvairovės ir edukacijos namai• Universiteto LGBT+ grupė• Lietuvos žmogaus teisių centras• Lygių galimybių ir plėtros centras• Šeimos planavimo ir seksualinės sveikatos asociacija• Moterų informacijos centras (MIC)• Jaunimo linija• Mano vaisingumas yra svarbus• LGL – Nacionalinė LGBT teisių organizacija• Tolerantiško jaunimo asociacija
3	Jaunimo organizacijos / atvirieji jaunimo centrai ir erdvės	<ul style="list-style-type: none">• Lietuvos jaunimo organizacijų taryba• Savivaldybių jaunimo organizacijų taryba• Lietuvos mokinių sąjunga• Vilnius Social Club• Lietuvos jaunimo darbuotojų asociacija• Vilniaus Atviras jaunimo centras 'MES'• Tauragės Atviras jaunimo erdvė• Gargždų Atviras jaunimo centras• Rokiškės Atviras jaunimo centras• Biržų Atviras jaunimo centras
4	Mokslininkai, viešasis sektorius	<ul style="list-style-type: none">• Vaida Tretjakova, mokslininkė: demografija (reprodukcinė sveikata, gimstamumas), šeimos sociologija, lyčių studijos.• Vilniaus miesto savivaldybė• Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba

6a. Konsultacijos komandos forma

Komandos narys	Asmuo	Atsakomybės
Konsultacijos lyderis	Nika Norvila	<ul style="list-style-type: none">• Viešosios konsultacijos tikslų ir uždavinių nustatymas;• Suinteresuotųjų šalių paieška;• Konsultacijos metodų nustatymas.
Temos kuratoriai	Nika Norvila	<ul style="list-style-type: none">• Esamosios situacijos analizė;• Užsienio šalių gerųjų praktikų analizė;• Jaunimo darbuotojų fokus grupės organizavimas;• Lytikšumo ugdymo praktinio gido rengimas.
Komunikacijos specialistas	Nika Norvila	<ul style="list-style-type: none">• Informacijos apie viešąją konsultaciją sklaida jaunimo darbuotojams per e-pilietį ir tiesoginis kontaktas su jaunimo darbuotojais.
Organizatorius	Nika Norvila	<ul style="list-style-type: none">• Jaunimo darbuotojų fokus grupės organizavimas ir komunikavimas;• Fokus grupės diskusijų vykdymas;• Rezultatų analizė ir rengimas;
Moderatorius	Nika Norvila	<ul style="list-style-type: none">• Diskusijos moderavimas;• Grįžtamojo ryšio rinkimas ir analizė.

10a. Vertinimo rodiklių forma

Rodiklis	Aprašymas	Siekiamą reikšmę
Procesui vertinti		
Konsultacijos vykdymas	Sėkmingai suorganizuota: 1. Interviu ciklai 2. Fokus grupė	1. Bent 30 interviu su ekspertais. 2. Vieną fokus grupę.
Dalyvių skaičius	Konsultacijoje, apskritojo stalo diskusijose ir fokus grupėse galyvavusių skaičius.	Bent 40 dalyvių.
Parengta medžiaga	Parengta medžiaga konsultacijai vykdyti ir konsultacijos rezultatų įgyvendinimui inicijuoti.	Parengta fokus grupės rezultatai.
Poveikiui vertinti		
Tikslinių grupių atstovavimas	Suinteresuotųjų šalių informavimas apie konsultacijos rezultatus.	Įvertis 1 Į konsultaciją įtraukti bent keturi pagrindinių tikslinių grupių atstovai.
Santykis siūlymų, į kurios atsižvelgta	Suinteresuotųjų šalių, viešojo sektoriaus institucijų ir NVO sektoriaus priimti konsultacijos metu suformuluoti siūlymai ir įžvalgos.	Nuspręsta užtikrinti projekto tęstinumą, identifikuoti tolimesnius žingsnius.

18a. Vertinimo klausimynas

Proceso vertinimas

Nepasiant to, jog pandemine situacija pakoregavo planus, konsultacijos procesas buvo sklandus. Konsultacijos pradzioje planavau alternatyvas proceso igyvendinimui nuotoliniu budu. Planuojant ir vykdant viesasias konsultacijas bendradarbiau su Jaunimo reikalų departamentu, kurie suteikė man patalpas (po karantino), žmogiškuosius ir kitus išteklius viesosioms konsultacijoms igyvendinti.

Viesosios konsultacijos igyvendinimo metu pasiekiau suplanuotus rodiklius:

- Atlikau interviu ciklą su 30+ ekspertų.
- Suorganizuotoje fokus grupėje dalyvavo 9 asmenys.

Priežastys, lėmusios numatytų rodiklių pasiekimą buvo sudėliotas stiprus komunikacijos planas, aiškus tikslinių grupių nusistatymas ir tikslingai naudotos komunikacijos priemonės. Taip pat sklandus bendradarbiavimas su Jaunimo reikalų departamentu.

Numatytas konsultacijos tikslas – sužinoti su kokiais iššūkiais jaunimo darbuotojai susidūrė dirbdami su lytiškumo ugdymu atviruosiuose jaunimo centruose ir erdvėse. Išsiaiškinti jaunimo darbuotojų poreikius bei lūkesčius susijusius su informacija, įtraukiama į lytiškumo ugdymo praktinį gidą. Išgirsti kitų ekspertų nuomonę kaip reikėtų stiprinti lytiškumo ugdymą Lietuvoje.

Buvo pasirinkti tinkami viesosios konsultacijos vykdymo metodai, kurie leido pasiekti išsikeltą tikslą ir uždavinius. Viešinimo priemonės išnaudojau efektyviai – informaciją apie rengiamą konsultaciją skelbiau epilietis.lt platformoje, aktyviai bendradarbiau su Jaunimo reikalų departamentu ir kviečiau jaunimo darbuotojus iš viso Lietuvos dalyvauti fokus grupėje.

18a. Vertinimo klausimynas

Poveikio vertinimas

Numatytas konsultacijos tikslas – sužinoti su kokiais iššūkiais jaunimo darbuotojai susidūrė dirbdami su lytiškumo ugdymu atviruosiuose jaunimo centruose ir erdvėse. Išsiaiškinti jaunimo darbuotojų poreikius bei lūkesčius susijusius su informacija, įtraukiama į lytiškumo ugdymo praktinį gidą. Išgirsti kitų ekspertų nuomonę kaip reikėtų stiprinti lytiškumo ugdymą Lietuvoje.

Buvo pasirinkti tinkami viešosios konsultacijos vykdymo metodai, kurie leido pasiekti išsikeltą tikslą ir uždavinius. Viešinimo priemonės išnaudojau efektyviai – informaciją apie rengiamą konsultaciją skelbiau epiletis.lt platformoje, aktyviai bendradarbiau su Jaunimo reikalų departamentu ir kviečiau jaunimo darbuotojus iš viso Lietuvos dalyvauti fokus grupėje.

Fokus grupės metu jaunimo darbuotojai išreiškė nuomonę, kad lytiškumo ugdymas yra labai svarbi ir aktuali tema. Dalyviai pasakė kad, lytiškumo ugdymo praktinis gidas būtų labai naudingas ir jiems sutaupyti daug laiko. Visi dalyviai laukia gido ir išreikė poreikį mokymams lytiškumo ugdymo temomis.

Nepaisant to kad lytiškumas ir lytiškumo ugdymas dar vis yra kontraversiška tema Lietuvoje, visi dalyviai išreiškė poreikį kalbėtis apie tai, ir džiaugėsi, jog vyksta toks projektas bei kad buvo pakviesti dalyvauti fokus grupėje. Konsultacija padėjo tikslinių grupių atstovus informuoti apie nagrinėjamą sprendimą ir pasisakyti šia tema.

Konsultacijos metu buvo atsižvelgta į pateiktus pasiūlymus siekiant gerinti lytiškumo ugdymą Lietuvoje. Šios konsultacijos dėka parengiau lytiškumo ugdymo praktinį gidą.